

KÜLTÜREL İLİŞKİ OLARAK TURİZM^(*)

Gerhard Th. ONGYERTH^(**)

Çev. Asker KARTARI^(***)

Turistlere, tatil ve boş zamanları ile ilgili arzuları, düşünceleri ve memnun olup olmadıkları konusunda anket uygulamak, turizm araştırmalarının geleneksel uygulamalarından sayılmaktadır. Yerli turistlerin arzu, gereksinim ve ilgileri ise kolaylıkla geri planda kalmaktadır. Kentsel toplumlarda, yerli sosyal davranışlar, geleneksel ve anlayış tarzı turizm yolu ile açıkça görünmeyen biçimde değişir. Bu konuda ampirik araştırma sonuçları azdır. Onlar da, çoğunlukla genel olarak ifade edilmiş ve birbirleriyle çelişkilidir. Ben, 1986 yılında Turizm Araştırma Derneği ile işbirliği yaparak, coğrafya dalında diploma tezim için sistemli soruşturma yaptım. Bu çalışmada (krş. Ongyerth 1987) elde

(*) Gerhard Th. Ongyert, "Tourismus als Kulturbeziehung", *Kulturkontakt Kulturkonflikt, zur Erfahrung des Fremden*, 26. Deutscher Volkskundekongress in Frankfurt vom 28. September bis 2. October 1987, Cilt 1, Hazırlayanlar: Ina-Maria Greverus, Konrad Köstlin, Heinz Schilling, Frankfurt am Main, 1988, s.383-385.

(**) Yazar coğrafyacıdır ve Münih Halk yüksek okulunda doçent olarak çalışmaktadır.

(***) Asker Kartarı, M. A., Halkbilim Araştırmacısı, Münih Ludwig-Maximilian Üniversitesi Karşılaştırmalı Halkbilimi Enstitüsü'nde doktorant.

edilen ve anlaşılması güç bazı sonuçları burada açıklamak istemiyorum. Burada, yerli kültürün, yabancılar ve turizm için ifadesini gösteren bir sosyo-kültürel uyum örneği ortaya konulmuştur.

Araştırma alanı ve araştırmacının bakış açısı hakkında bazı notlar vermek istiyorum.

Araştırmanın yapıldığı Neuschönau, Güney Bavyera'dadır. Bu bölgeden temiz havası nedeniyle, tedavi yeri olarak yararlanılmaktadır.

Bölgenin 2100 sakini, dört ayrı yerleşim merkezinde yaşamaktadır. Bu bölge, 1970'de kurulan Bavyera Ormanları Birinci Alman Milli Parkı'nın üçte ikisini içine alır ve Çekoslovakya sınırına kadar uzanır. Bölgede 1250 yatak kapasitesi mevcuttur. Bölgede yıllık geceleme sayısı, ortalama 90.000 civarındadır.

Yerli ve yabancı turistler arasında, her şeyden önce yerli turistler arasında kültürel ilişki olarak turizm, burada ilişki (Relation) olarak anlaşılır: "Miras süreci" (yerli gelenekleri alıp sonradan tekrar etme) ve "Öğrenme süreci" (Yerli gelenekleri reddetmek ve yabancı gelenekleri, yabancı turistlerin geleneklerini uyarlama) bu toplumlarda bireylerin, grupların ve 23 derneğin (birliğin) sosyo-kültürel ifade tarzlarını belirler (krş. Korff 1978, 58 v.d.). Yerli sakinlerle yabancı turistler arasındaki kültürel ilişki, aralarında mevcut olan tezatlar aracılığıyla ortaya çıkar. Ben burada bu tezatların üçünden söz edeceğim: Bavyera'lı olmayanlar, Aşağı Bavyera'lılarla karşılaşır (konuşma ve anlayış zorlukları), şehirliler köylülerle karşılaşır (anlayış sorunları, etnik özelliklerin farklı değerlendirilmesi), tatil yapanlar, yerli sakinlerle karşılaşır (bölgenin, tedavi veya yaşama alanı, yurt olarak değerlendirilmesi).

Turizmden kaynaklanan kültürel ilişkilerin üç evresi:

Bavyera milli parkının 1970'de bölge sınırları dışına çıkarılması sonucunda, bölgedeki geceleme sayısı hızla arttı. Yerli kültür taşıyıcıları aracılığı ile gerçekleşen, geceleme alanı turistik gereksinim, derhal hesaba katıldı. 1973 yılında bir halk oyunları grubunu da içeren yöresel dernek kuruldu. Derneğin amacı, tatilcilerin bölgedeki geceleme sorunları ile ilgilenmektir. Konaklama tesislerinin sahipleri ile ev ve odalarını kiraya

verenler, derneğin ödenti veren pasif üyeleri oldular. Dernek, turizm sezonunda, hemen hemen tamamen turistlere yönelik olarak yöresel geceler düzenledi. Sırf tatilcileri eğlendirmek için, Bavyera Ormanları bölgesi kültürüne ait olmayan ve çalı horozunun gösterisinden esinlenmiş tahta ayakkabı dansı bu eğlencelerin programına alınmıştır. Bu konuda iki kişi bunları söyledi:

"Üçüncü belediye başkanı-Hemşehrilerimiz bunu iyi karşılamıyorlar. Fakat, tatilcileri, tahta ayakkabı dansının yapılmadığı yöresel bir geceye getirmek olanaksızdır.

Yöresel derneğin başkanı-İki tür tatilci var. Bunlardan yüksek sesle bağırانlar bir kukla tiyatrosunu, tahta ayakkabı dansını ya da sakallı insanları görmek istiyorlar. Bunlar bizde yok... Daha önce yöresel gecelerde sırf eğlence olsun diye bu dans yapılırdı."

Yöresel turizm bürosu her hafta eski orman köylülerinin el işlerini sergiler. "Bizim üç orjinal resmimiz var: Bir ayakkabı yapımcısı, bir süpürge bağlayıcı ve bir kiremit yapımcısı" (Turizm bürosunun yöneticisi). Fakat, restore edilmiş ve insan üzerinde sanki "steril hale getirilmiş" etkisi bırakan belediye binasının salonunda, yalnız eski orman köylülerinin el işleri, izleyenlerin görmek istedikleri açıklamalardan yoksun olarak sergilenmektedir. Tatilciler de bu yüzden bu "kültür hayvanat bahçesine" (Kulturzoo) çok az ilgi duyuyorlar. Bölgenin bir sakini bu konuda şunları söylemiştir:

"Eğer ben böyle üç orijinal yapıtı asıp sergilediğimde konuklar onların karşısında durmaktan sıkılırlarsa, bu, anlamsızdır. Çünkü onların iç yüzü gösterilmiyor. Bunlar, geleneksel kökü olan herhangi bir şeyi göstermek çabasından başka bir şey değil. Uzun kış mevsimlerinde, nafaka kazanmak amacıyla bizde yapıldı."

İkinci bir öğrenme evresinde, turizmle uzlaşma başlamıştır. Bu arada yöresel derneğin üyeleri düzenledikleri yöresel geceleri aynı zamanda, turizmde kendini ifade ve geleneklerin korunması için bir podyum olarak değerlendiriyorlar. Bir yöresel gecenin yöneticisi neden tahta ayakkabı dansının yapıldığını açıklarken, bunun aktif bir şaka olduğunu belirtmiştir. Müzik ve dans gruplarının etkinleri ve turizm bürosunun tanıtma gezileri, derneğe gelir sağlamaktadır. Dernek yönetiminin değişmesinden sonra, bölgesel gelenek

bilinci tekrar canlanmıştır. Konaklama tesislerinin sahipleri ile evi ve odalarını kiraya verenler, derneğin pasif üyeleri olarak, ödenticileri sadece bir ekonomik alışveriş gibi görmüyor, derneğin etkinliği ile kıvanç duyuyor ve yerli sakinlerle, konuklar için gerçekleştirilen düzenlemeleri birbirinden ayırıyorlar.

Bu arada, eski el işlerinin sergilenmesi işi, turizm bürosunun belirli programı olarak kalmıştır. Büro, geleneklerin ve günlük yaşamın yoğun biçimde aktarılması için gerekli para ve elemana sahip değil.

Alman yazı dili, tatilcilerle kurulan ilişkiler sonucunda bölgeye taşınmıştır. Gençler, okulun da etkisiyle, turistlerle ilişkilerini geliştirmişler, bölgenin daha yaşlı olan sakinleri ise "Prusyalıları" anlamıyorlar. Çünkü onlar, uzun zaman Bavyera ormanlarının arkasında yalnızlıklarıyla birlikte yaşamışlar. Şimdi (1987) üçüncü öğrenme evresi başladı. Ekonomik bağımlılık gittikçe daha çok belirginleşiyor. Bölgede, "katı turizmin" eşliğinde büyük turistik projelerden söz ediliyor. Planlamada, yüzülebilecek bir gölü de olan tedavi alanı kurulması da var. Turizm bürosu, pansiyon sektörün talepten fazla oda arz etmesine rağmen, "zarif" turizmin başlangıcı olarak, bölgede başka bir büyük otel kurulmasını istiyorlar. Turizmciler, turistik etkinliklere yöresel dernek ve turizm bürosundan daha çok meşgul olacak bir bölgesel idare kurulmasını talep ediyorlar. Kilise idaresi 1985 yılında, "kültür ürünlerine baskın" adlı bir toplantı düzenledi. Büyük bir pansiyon sahibi şöyle bir teklif getirdi: Kiliseye yakın otellerde kalan turistleri rahatsız etmemek için, kilise kulesindeki saat, gece ve sabah erkenden çaldırılmasın. Bu öneri reddedildi. Papazlar birliğinin bir üyesi,, red yanıtını şöyle formüle etti:

"Konuk, burada çanlar çalsa da, bizim gerçeklerimize uymalıdır. Bu, ona hatırlatmadır ki, bir kilise var ve buradaki gibi bir yaşam bile, yaşamağa değer."

Neuschönau'daki "miras süreci" hala dini öneme sahiptir ve turizmin "hızlı parası" olarak esaslı şekilde değerlendirilmiştir. Bununla birlikte toplumda ekonomik ve politik hiyerarşiye tam olarak uyulur. Sosyo-kültürel kayıplar hakkında hiç tartışma olmaz. Ev ve odalarını kiraya vermeyenlerin ve kültür aktarıcısı sayılan kişilerin yeni turizm anlayışına (krş.

Studienkreis für Tourismus) katılmaları hâlâ söz konusudur. Ekonomik olarak yönlendirilmiş öğrenme süreci "katı turizm" içinde, miras sürecini unutmamıştır: Artık "neye sahibiz" (iç potansiyel) sorusunu yerine "konuğun başka neye gereksinimi var" sorusu soruluyor. Yöresel geceler, bir "kültür hayvanat bahçesi" ve altı metre yüksekliğinde ihate duvarı olan bir yüzme havuzu kurma fikri sürecin ürünleridir.

Kültürle uyumlu bir turizm olanaklı mıdır?

Bu soru, dikkati, bir yörede yaşayan bütün sakinlerin turizm toplumuna katılmasına çekiyor. Yerli sakinlerden kaynaklanan onlarla ve onlar... için bir turizm (Mäder 1985) "zarif turizm" örneğinde, yörede oturan bütün sakinleri planlama sürecine katmak ister (krş. Reinhart v.b. 1982). Bundan başka, olay yerinde "yönelticiler" ve onlara eşlik eden bir aksiyon araştırmasına gerek vardır. Bunlar, çevreye uyumun sınanması ve sosyal uyumun kontrol edilebilmesi için gerekli ölçme aracının geliştirilmesi amacına yönelebilir (krş. Meyer-Abich/Scheffold 1986). Konu talep yönünden ele alındığında ise halk eğitimi merkezleri ve yayın araçları yolu ile gerçekleştirilen "boş zaman etkinliklerine yönelmiş ve turizmi kültür ilişkisi olarak değerlendiren okul dışı örnek çalışmalar, bütün katılanlara yarar getirebilir,

KAYNAKLAR:

KORFF, G., "Kultur", *Grundzüge der Volkskunde*, Hazırlayan H. Bausinger, Darmstadt, 1978, s. 17-80.

MÄDER, U., *Sanfter Tourismus: Alibi oder Change?*, Zürich, 1985.

MEYER-Abich, K., B. Scheffold, *Die grenzen der Atomwirtschaft: Die Zukunft von Energie, Wirtschaft und Gesellschaft*, Münih, 1986, s.33-38.

ONGYERTH, G., "Leben mit dem Nationalpark-Tourismus. Dokumentation eines sozio-kulturellen Wandels durch Tourismuseinflüsse, dargestellt am Beispiel der Gemeinde Neuschönau/Bayerischer Wald". Diploma çalışması. Münih, 1987.

REINHARTD, E., v.b., "Tourismus und regionale Entwicklung. Die Beteiligung Ortansässiger an der touristischen Entwicklung" *Tourismus und regionale Entwicklung*, Hazırlayan J. Krippendorf ve b., Dissenhofen 1982, s. (?)